ئەرخەوان

جوانی و ئازایەتی و راپەڕین

هەشت چیرۆکی کوردی یە »

برهان قانع

بانەمەڕی/١٩٧٩

« زمناکۆ »
یارمەتی لە چاپدانی داوە..

ئەرخەوان

جوانی و ئازایەتی و راپەرین

« هەشت چیرۆکی کوردی‌یە »

برهان قانع

بانەمەڕی/١٩٧٩

پێشکەشە بەو :

گوڵە ئەرخەوانانەی لە پێناوی سەربەستی‌دا ئەکرێنەوە ..

برهان قانع
١٩٧٩

چاپخانەی ـ ئیرشاد ـ بەغدا ..

ئەرخــــــەوان

جوانی وئازایەتی وراپەڕین

شاشۆخی ئاوایی بوو ، دەست ڕەنگین بوو[1] ، لە دروێنەو شەن‌و نەغرەو هەڵسوڕاندنی ئیش‌و کاری ناو ماڵدا لێهاتوو بوو ، باوکی هەرچەند هەژارێکی نەخوێندەوار بوو ، بەڵام بە چاوی یەکسانی لەگەل کوڕەکانی سەیری ئەکرد .. ئیشی پیاوانەی پێ ئەسپاردو بەرگی ژنانەی بۆ ئەکرد ، ئەرخەوان هەر خۆی ئەرخەوان بوو .

زۆری حەز لە خوێندن ئەکرد ، بەڵام ناوچەکەی ئەمانیش دیسان وەکو هەندێک ناوچەی تر کە گیرودەی مەینەتی ڕژێمی دەرەبەگایەتی‌و نیمچە کۆلۆنی بوون قوتابخانەی تیا نەبوو .. کە ماڵی ئاغا براکەیان ئەبرد بۆ بێگار[2] ئەو ڕۆژە ئیشی گرانی دەرو دەشت‌و ماڵەوەی ئەگرتە

---

(١) بەو ئافرەتانە ئەڵێن کە پیشەی دەستی ئەزانن ..

(٢) هەرموەزێکی نابەدڵی‌یە کە بە زۆر ئەیان بردن بۆ ئیش‌و کاری ماڵی ئاغا ..

ئەستۆی خۆی ، لە شەڕی عەشیرەتگەری‌دا ـ کە لەو سەردەمەدا باوو بووە ـ چەکی لە خۆی ئەبەستو لەگەل پیاوانی خێلەکەیانا لە سەنگەری پێشەوە ئەبوو ، جوانی‌و ئازایەتی وەکو خشلی زێڕ هەموو لەشی داپۆشیبوو ، لە دەست رەنگینی دا پیشە دەستیەکانی ئافرەتی کوردەواری هەموو ئەزانی ، ئاغا ئەیویست بۆ حەمە کەچەلی خزمەتکاری بخوازێ‌و باوکیشی بە هیوا بوو بیدات بە سوارەی برازای‌و براکەشی نیازی بوو ژن بە ژنی[1] پێ بکات‌و خۆیشی حەزی لە کوڕە جوتیارێکی ئیشکەری هاومالی خۆیانی ئەکرد ، دایکیشی ئەیویست بیدات بە یەکێ لە برازاکانی .. هێشتا کێشەی ئەم کیەو گرفتە خۆمالی‌یە نەکەوتبوو بەلایەکا بەزمی ئاغاو حەمە کەچەلیش پەیدا بوو ..

(شوێن دیوەخانی مالی ئاغایەو

باس هەر باسی ئەرخەوانە ..)

ـ کوڕە حەمە کەچەل

ـ بەلێ قوربان

ـ سبەینێ زوو ئەسپە کوێتم بۆ زین کە ..

ـ ئەمرەکەی قوربان

ـ جا کە هاتمەوە ئیشێکت پێ ئەسپێرم ، ئەگەر سەرکەوتی خەلاتێکی باشت ئەکەم ..

ـ ئەی ئەمشەو قوربان ؟

ـ ئەمشەو ... ئەمشەو ... ئە ... و...

---

(١) گۆرینەوەو بازرگانی پێوە کردنی دو ئافرەتە یەکێ لە بارمتەی یەکدا ، کە ئەم ئەرێتە نالەبارە تا ئێستاش لە زۆر ناوچەی کوردەواری‌دا باوە ..

(نەختێك بیر ئەكاتەوە)

بیدەنگیەك كۆڕەكە دائەگرێ .. ئاغا لە ناكاو سەر هەڵ ئەبڕێ..

- ئەمشەو ئەتوانی بچی میرزا حەسەنم بۆ تەمێ بكەی

- ئینجا گوایە میرزا حەسەن چی لە هاوڕێكانی زیاترە ؟

- ئەبێ ئەمشەویش بێیتەوە !

- قوربان هەروەكو جاران ..[1]

- لە جاران باشتریش .. ئیتر خۆت ئەزانی !

- قوربان ئەی بۆ مەسەلەكە ؟

- خۆم ئەزانم .. هاتیتەوە بۆت مارە ئەبڕم

- قوربان باوكی زۆر لاسارە

- هیچ كەس لەم ئاوایەدا لاساری لەگەڵ ئێمەدا پێ ناكرێ

- ئەمرت بە جێیە گەورەم ..

مام كەریم لە گوێی ئاگردانەكە دانیشتووەو ئاگای لە هیچ باسێك نیە ، پووزە خاوەر پەیتا پەیتا گڕی ئاگرەكە خۆش ئەكا ، ئەرخەوانیش بە پێوە خەریكی تەشی رستنە[2] ..

- خەووم دیوە ، ئاغا تووشی سەمەرەیەكمان نەكا باشە ..

- [قەزاو بەلا دوور] .. دوێنێ بە رۆستەمی وتبوو جاڕە مەرەزەكە مەكێڵن

- نەموت ! ئەوە دیارە بیانووە

- ئینجا ئەم نە ئەو ، ئێمە مادام بەری رەنجمان بۆ خۆمان نیە لە هەر لایەك بێن یەكسانین ..

---

(١) مەبەستی خەڵات كردنە لە پاداشی ئەو كارەیدا كە بۆ ئاغای ئەكات ..

(٢) نووبەی ئافرەتی لادێ بە پێوە تەشی ئەڕێسن ..

- ئەوەی تۆ ئەڵێی وا نابێ ، بچینە هەر لایەك ئاغایەكو حەمەكە چەڵێكی لێیە ..

(ئەرخەوان تەشیەكەی لە دەست ئەكەوێتە خوارەوەو روو ئەكاتە باوكی) :

- ئێمە بە ئارەقی ناوچاوانی خۆمان ئەژین ، لە هەر لا قەدرو حورمەتمان بپارێزرێ لەوێ ئەبین و داكۆكی لەسەر خۆشمان ئەكەین ..

- كچم مەسەلەكە شتێكی ترە ، تاكو دەرەبەگایەتی لە ریشە هەڵ نەكەندرێ ئێمەو مانان بە دەست هەزارانی وەك حەمەكەچەڵەوە ناحەوێینەوە .

- ئێمە مادام باوەڕمان بە خۆمان هەیەو خاوەنی راستیی مەسەلەیەكین هەر سەركەوتوو ئەبین .

- كچم شەڕی ئاغا بە تەنیا بەمن ناكرێ ، ئاغا هەزار سەگ و[1] كورگی لە دەور خۆی كۆ كردۆتەوە بۆ رۆژێكی ئاوا ، ئەم كارە پێویستی بە گەلە كۆمەیەكی راست هەیە .

- ئێمە تەنیا نین .. هەموو ئاوایمان لەگەڵە ، چونكە هەموو ئاوایی هەر یەكە لەبەر هۆیەك وەكو ئێمە لە ئاغا زویرن ، جگە ئەوەش كردەوەكانی ئاغاو دەست و پێوەندەكانی خۆی لەخۆیا هۆی هەرە گەورەو كاریگەری روخاندنێتی .. ئەوە جارێ مەسەلەكە دەستی پێ نەكردووە ، با بتەقێتەوە ئینجا ئەزانی چۆن ئاغاو حەمەكەچەڵ پێكەوە شاربەدەر ئەكرێن . چۆن هێزی نهێنی ئەم خەڵكەش یەك ئەگرن .. مومكین نیە هەر كۆمەڵێك یەك بگرن هەر سەر ئەكەوون ..

- وس بن حەمە كەچەڵ هات ، نەكو قسەكانمان بگێڕێتەوە ..

(هەر یەكە خۆی بە شتێكەوە خەریك كرد ، حەمەكەچەل لە حەوشەكەوە بانگی كرد :)

---

(١) سەگ و گورگ ، خزمەتكارو دەست و پێوەندەكانی ئاغان ..

ـ مام کەریم لەماڵە ؟

ـ بەڵێ حەمە گیان ، فەرموو ، وەرە ژورەوە ••

ـ سبەینێ مەڕۆن بە هیچ لایەکدا ئاغا ئیشی پێتانە

ـ دە وەرە ژورەوە ، دوو قسەمان بۆ بگێڕەوە

[حەمە کەچەل جگەرەیەکی داگیرساندو بە تیلەی چاوێك لە پەنجەرەی سەر بانیژەکەوە سەیرێکی ئەرخەوانی کردو ، بزە گرتیو بە کۆڵانەکەی لای ماڵ مام کەریمدا بۆی دەرچوو] ••

(پاش نەختێك بێ دەنگی)

ـ ئەبێ ئاغا ئیشی چی پێمان بێ ؟

ـ من بزانم مەسەلەی ئەرخەوانە

ـ مەسەلەی من ؟! مەسەلەی من چی‌یە ؟

ـ کچم نەختێك لەسەر خۆ بە ، با دەنگمان دەر نەچێ

ـ بۆ دەنگمان دەرنەچێ ؟ خۆ ماڵی کەسمان نەبڕیوەو کەسمان نەکوشتووە •• با بزانم مەسەلەکەی من چی‌یە ؟••

ـ چار هەر ئەوەیە ئەمشەو خۆمان دەرباز کەین‌و بگەینە شوێنێك ئاغا دەستی نەمان گاتێ ••

ـ بۆچی بچینە شوێنێکی تر ؟بۆچی ماڵ‌و حاڵی خۆمان بەجێ بێڵین؟ کێڵگەو کاریزو باخەکەمان بەجێ ناهێڵم ، ئەبێ لەو شوێنەدا کە لە دایك بووم ، هەر لەو شوێنەشدا بم نێژن •• تا مردن لەگەڵ ئەم دارو درەخت‌و کانیاوو کێڵگەو شاخو داخانەدا ئەژیم ••

ـ کچم بێ دەنگ بە ، میرزا حەسەنیش بە فیتی حەمەکەچەل کوژرا ، من ئەزانم ئەم هەتیوە چەن تۆین بازە •• پیاو کوشتن‌و ئاو خواردنەوەی لا وەك یەکە ، کۆ لە هیچ تاوانێك ناکاتەوە ••

ـ میرزا هەسەن ئاگای لـە خۆی نەبوو ، بە ناپیاوانـە کوشتیان ، شەو بە نهێنی‌یەوە چوونە سەری‌و لە پشتەوە تەقەیان لێ کرد ٠٠

ـ ئەگەر ئەم قسانە ئەبیستنەوە سەرمان ئەتاشن‌و خۆڵ‌و دۆمان[1] ئەکەن بە سەراو شاربەدەرمان ئەکەن ٠٠

ـ هەر ئیستا ئەو چەکە هەڵ ئەگرم‌و پشت ئاوایی‌یان لێ ئەگرم ، بانگ لە هەموو کوڕو کاڵی ئاوایی ئەکـەم بێن بە دەنگمـەوە ، حەمە کەچەڵیش ئەکەمـە قوربانی‌ی گوللەیـەك ، ئەیکەمـە فەرتەنەیەك ئـەو سەری دیار نەبێ ، یان ئیمەو ژیان ٠٠ یان حەمە کەچەڵ‌و ئاغا ٠٠

ـ کچـم سەبرت بێ ، با بکـەوینـە بـەیانی‌و بزانین بۆ چیمـان بانک ئەکەن ٠٠

[ئەرخەوان هەر ئەو شەوە زۆرابی دەسگیرانی نهێنی خۆی لـە مەسەلەکە تێ گـەیاند ٠٠ زۆراب بـەڵێنی مـان‌و نـەمانی پێداو ئینجـا چاوەڕوانی ئەنجامی کارەکەو کات‌و راپەڕین بوون] ٠٠

(لە دیوەخانی ئاغا ٠٠٠)

ئاغا ئەیەوێ مام کـەریم‌و ماڵ‌و منـاڵی راو بـکا ، حەمە کـەچەڵ بسکەی سمیڵی دێ ، مام کـەریم لەسەر چۆك دانیشتووەو لەبـەردەم ئیستەرەمی ئاغادا مل کەچەو ٠٠ هەر بیر ئەکاتەوە ، خزمەتکارو چلکاو خۆر بـەو ناوەدا دێن‌و دەچن ، جـار جـار دەسـتە خزمـەتکارەکانی پیرۆزبایی لە حەمەکەچـەڵ ئەکـەن ، زۆرابی دڵخوازی ئەرخـەوانیش لەبـەردەم کۆشکی ئاغادا راوەستاوەو چاوەڕوانی هـەواڵ‌و ئـەنجامی باسەکەیـە ، ئەرخـەوان لـە ماڵەوە دەستاڕ ئـەکات‌و ئـەم شیعرانە بە گۆرانی ئەڵێ :

---

(١) یاسای سزادانی ئەوانـە بووە کـە کارێکی خراپیـان کردبێ یان موقەدەرێکیان لە دەست قەوما بێ ٠٠

به سەرما رامەبوورە کاکی زاڵم[1]
لە دەستی زوڵمی تۆ ، وێرانەماڵم
بە شەو ئێشکچی ماڵی خانو ئاغام
بە رۆژ کۆڵ کێشی بووشو دڕکو داڵم
ئەگەر راکەم لە بۆ ملکی یەکی تر ..
لەوێشدا قوڕ بەسەر ، هەر عەینی حاڵم
چ خۆشە !!.....
چ خۆشە ، من بڵێم ئاغا چ کارەی
بڵێ: ئەمڕۆ لە گومرکدا حەماڵم[2]
چ خۆشە خان بە عینوانی کرێکار[3]
بڵێ ئێشت نیە ؟ ئەمڕۆ بەتاڵم ..
دەزاڵم تۆرەمە ، خۆت راگرەبۆم
بچێژە شەربەتی گورزو گۆپاڵم

(مام کەریم گەرایەوە ،تورەیی لەناو چاوانیا ئەبریسکایەوە ، ماڵو منال دورەیان لێ دا ...)

- پیاوەکە ئاغا وتی چی ؟
- ئاغا بەڵپی ئەرخەوانی لێ گرتووین ..
- بۆ کێ ؟
- بۆ حەمە کەچەڵی پیاوکوژ ..

(ئەرخەوان گوێی لەم قسەیە بوو دەستارەکەی بەجێ ئەهێڵێو گوێ لە قسەکانی باوکی ئەگرێ) ..

---

(١) لە دیوانی (قانع) وەر گیراوە
(٢) مەبەست لە ئەرکو ماندوبوونە
(٣) مەبەست لێ کەوتنو روخاندنی دەسەلاتی دەرەبەگایەتی یە ..

ـ ئاغا ئەڵێ : یان ئەرخەوان ، یان ئەبێ بار بکەن بڕۆن ..
ـ ئینجا چار چی‌یە ؟
ـ نە ئەرخەوان‌و نەبار کردن .. بەربەرە کانێ تا مردن !!

[هەموو پێکەوە ئەچنەوە ژورەوە ، ئەو شەوە لە چەند لایەکەوە بە نهێنی خزم‌و دۆست‌و دەسگیران‌و زۆر لێکراوەکانی ئاوایی هەموو تێ ئەگەیەن .. ئەگیر یان یەکانگیر ئەبێ‌و لە گەردوگوڵی[1] بەیانا ئەرخەوان خۆی گورج ئەکاتەوەو سەرتاپا بەرگی پیاوانە ئەپۆشێ‌و لە پشتی ئاواییەوە بانگ ئەکات :

(خزمینە ئەمرۆ لە ئێمەیە ، سبەینێ لە ئێوەیە ..)

ئەوانەی چاوەڕوانی کات‌و سەربەستی‌و هەلی تۆڵەسەندنیان ئەکرد لە کۆڵانە نیوە تاریکەکانی ئاواییەوە بەدەر کەوتن..ڕوویان کردە ئەرخەوانی سەر دەستەی پەلامار دەرەکان .. تەقە دەستی پێ کرد ، کوڕو کاڵی ئاوایی تێکڕا پشتی ئەرخەوانیان گرت ، ئاگر بەرەو کۆشکی ئاغا ئەکشا، زوڵم‌و زۆر بناغەی لەق بوو ، لە یەکەم دەست ڕێژدا حەمە کەچەڵ پێکراو بوو بە قوربانی پاشماوەی تاوانەکانی خۆی ، درێژەی نەکێشا ئاغا ناچار بوو ئاوایی بەجێ بێڵێ .. ئەرخەوان بوو بە سەرکردەو نموونەی خەباتێکی سەخت‌و ڕەوا ، ئاغاو دەست‌و پێوەندەکانی بوونە حیکایەت ..

---

(1) ئەو کاتەی نێوان کۆتایی شەوو سەرەتای بەیانی‌یە (تلوعلو ڕون) ..

دووروکاری ژیــان

(*)

ماوەیەك پێکـەوە ڕێگامان بڕی ، جار جـار گۆرانیـەکی کورتی ئەووت ، لـە دڵـەوە بیرم لـەو ڕۆژە ئەکردەوە کـە منالەکانو دایکیان دەورەیان دابوم ، هەریەکە داوای شتێکی ئەکرد :

- پیاوەکە شەکرو چامان نەماوە
- بابە گیان پێلاووم بۆ بکڕە
- دوێنێ حاجی ئەوڕەحمان هاتبوو ، داوای قەرزەکەی ئەکردەوە
- بابەگیان منیش پێلاووم نیە
- منالەکان بەرگی زستانەیان نیە ، ئەوەتا هەموو لەسـەرمانا ئەلەرزن
- [ئاسـمان دوورو زەوی سـەخت ...]

(*) کاتی خۆی ئەم چیرۆکە بڵاو کراوەتەوە ، بـەڵام لـەم نامیلکەیەدا هەندێك ڕستەی دەسکاری کراوە ..

لە ناکاو هاوڕێ کەم بانگی کردم :

- وا دیارە ماندویت

- بیر نە ماندوو بوون ناکەمەوە

- حەز نەکەم رازی دەرونتم لێ نەشاریتەوە

- ماوەیەك لەمەوبەر شارەکەمان ئاڵۆزاو بوو بە تەقو رەو ، هەرکەس ئەیویست ماڵو منالی خۆی دەرباز کا ، هەرچۆن بوو یەك دوو ولاخم پەیدا کردو ماڵمان گورج کردەوە ، وەکو هەموو ئەو خەلکەی تر بە پەشۆکاویو بێ ئامانج لە شار هاتینە دەرەوە ، زۆر سارد بوو ، بەفرو باران بە تێکەڵاو ئەباری ، کاروانچیو کۆڵ بە کۆڵ لەو شەوە تاریکەدا رێچکەیان بەستبوو ، منالو پەککەوتەکانیش ناوبەناو لەمبەرو لەو بەری رێگاکەدا کەوتبوون .. لە کاتێکدا چەندان چەرخ دانەکرسا ، گەیشتینە هەورازێکی سەخت ، لەو کاتەدا خێزانەکەم کەوتە حالەتی منال بوون ، لەبەر لێزمەی بارانەکە خۆمان کوتایە بن دار بەڕوویەك ئەویش ئاوی لێ ئەچۆڕایەوە ، منالەکە لە دایك بو ، دەنگی لێزمەی بارانو بروسکەی چەخماخەو گریانی منالو چەندان دەنگی تر تێکەڵاو بوبون ، بێ مامانو داوو دەرمان پێچامانەوە ، خستمانە ناو کوپەلەیەکی بەتاڵ ، بە سەر باری هێسترێکەوە دامان بەست ، کەوتینەوە ڕێ ، بۆ کوێ ؟ نازانین !! جار جار لەبەر پزیسکەی هەورە بروسکەکەدا یەکترمان ئەدیەوە ، کابرای ولاخدار هاواری کرد ..

- کوپەلەکە بە منالەکەوە کەوتۆتە خوارەوە

هەرچۆن بوو گەیشتینە گوندی [.... ێ] بوینە میوانی ماڵێك ، خۆمان بە ئاگرەکە گەرم کردەوە ، خێزانەکەم ئەی نالاند ، یەکێك لە منالەکان لەناکاو بانگی کردم :

ـ بابە ، بابە ••
ـ چیت ئەوێ کوڕم
ـ زمناکۆی برام لە شار بەجێماوە
خێزانەکەم ئەمەی بیست لە سەر خۆ چوو ••

(لەو کاتەدا باس هـات بـە باسا ، هاوڕێکەم بەسەرهـاتی خۆی بۆ گێڕامەوە) ••

ـ ئیمەش وەکو ئێوە شارەکـەمان لـەناکاو شڵەژا ، شارمان بەجێ هێشت چوینـە گوندی [•••••وە] ، بێ ئیـش‌و کار کـەوتم ، زۆر دەسکورت بووم ، پێم شەرم بوو هەموو ئیشێك بکەم چونکە کاتی خۆی باوکم کوێخاو خاوەن دیوە خانی ئـەو گوندە بوو[1] ، بەفرێکی زۆر باریبوو ، لە زورێکی ژێر خانی ماڵێکدا جێگایان کردبوینـەوە ، زۆر شەوان بێ شێو سـەرمان ئەنایەوە ، کارو کاسبی نـەبوو ، دوو منـاڵم هەبوو تەمەنیان شەش حـەوت ساڵان بوو ، نەخۆشی سورێژەیان بو ، سەرماو نەبوونی داوو دەرمان شێرزەی کردبون ، نیوە شەوێکیان دایکی مناڵەکان بانگی کردم

ـ هەستە کوڕە گەورەکەیان خەریکە بمرێ

(هەستام ،سەیرم کرد ، چاوەکانی بەئاسمانا ئەگێرا ، دەستەکانی نە ئەجووڵانەوە ، بە ئاستەم هەناسەی دەر ئەهات) ••

ـ ئەختێك شەکراووم بۆ بێنە با بیکەم بە دەمیەوە
ـ شەکرمان نیە
ـ بزانە مناڵەکەی تر چۆنە

---

(١) لە کوردەواری‌دا بەو جۆرە کەسانەی کە شەرم ئەکەن ئیش بکەن ئەڵێن (بەرەی چەکمە رەق) ••

(کە سەری منالەکەی تری لادا بێ پەروا قیژاندی)

ـ بگەرە فریام •• کوڕەکە گیانی دەرچووە

(بێ پەروا لاشە مردووەکەی ئەنا بە سنگیەومو ماچی ئەکردو بەناو ژوورەکەدا وەکو سەرگەردانێك ئەسووڕایەوە •••)

ـ ئەختێك لە سەر خۆ بە ، با دەنگمان ئەچێتە دەرەوە ، لەم دێیەدا ناحەزمان زۆرە ••

[ئەو تەرمی کوڕە بچکۆلەکەی ئەلاواندەوە ، کە سەرنجم دا کوڕە گەورەکەش رەنگی زەرد هەڵگەڕاو لە پەلو پۆ کەوت] •• شیوەن گەرمتر بوو ، تاکو ئەوەندی دڵمان ئەختێك سارد بۆوە پێکەوە شیوەنمان کرد ، بۆ ئەوەی خەڵکی ئاوایی لێمان کۆ ئەبنەوە کەوتینە ئەگبیری ناشتنیان ، پارەی کفنم ئەبو ، ئەم ئەویست خەڵکی ئاوایی بەمە بزانن چونکە لێیان ئەکردین بە ناوو ناتۆرە[1] بڕیارمان دا خۆمان هەردوکیان بنێژین سەرینایەکمان هەبو ، دوو بەرگی هەبو ، پەڕە مریشکی ناو سەریناکەمان دەرکرد هەر بەرگێکی کردمان بە کفنی یەکێکیان ، لە گۆڕستانەکەی نزیك دێکەوە هەر بەو شەوە بەفرەکەمان لاداو گۆڕێکی بچکۆلانەمان بۆ هەڵکەندن هەردوکیانمان ناشت ، ئەمان هێشت هیچ کەسێك لە ئاوایی بەم نهێنییەمان بزانێ ، سبەینێ مەلا بانگدان ناو دێ شڵەژا ، بوو بە دەنگە دەنگ ، پیاوی ئاغا بە توڕەییەوە بە کۆڵانەکانا ئەگەڕان ، ماڵ پشکنییان ئەکرد ، ئەمەس ئەو شەوە مریشکی ماڵی ئاغا دزراوە ، یەکێك لە خزمەتکارەکان هاتە ماڵی ئێمە ، پەڕە مریشکە رژاوەکانی دی یەکسەر هاواری کرد :

ـ ئەمەتا •• دۆزیمەوە •• ئەوی دزی بکات لەم دێیە ناحەوێتەوە

---

(١) لە زۆر شوێنی کوردەواریدا ئەگەر یەکێك کارێکی وای لێ دوو بدات لێی ئەکەنە ناوو ناتۆرە و ئیتر لێی نابێتەوە ••

ـ من دز نیم •• من ••

ـ ئەو پەڕە مریشکانە بەڵگەن ••

ـ شتەکە وا نیە ، وەکو پێم وتی من دز نیم ••

ـ ئاگام لە هەمو کردارەکانتە ، بۆیە بە ڕۆژا ئیش‌و کار ناکەی•• ئەتویست بیتە خزمەتکارو جێگا بە ئێمە لێژ کەی ••

ـ بە قوربان هەڵە تێ مەگە ،من دز نیم ، ئەم پەڕە مریشکانە کۆنن ، من هەرگیز نەمویستوە ببم بە خزمەتکارو شوێن بە ئێوە لێژ بکەم •••• من ئەمەم هەر بە بیردا نەهاتووە ، چونکە من خزمەتکاریم لا شورەیی‌یە ••

(بە توڕەییەوە چووە دەرەوە ، زۆری پێ نەچوو ئاغا ناردی بە شوێنما ••)

ـ تۆ پەنات بە ئێمە هێنا کە لامان بحەویتەوە ، ئیستا دزیمان لێ ئەکەی ؟

ـ لە تافی هەرزەکاریشما دزیم نەکردوە ، چونکە بێزی لێ ئەکەمەوە

ـ پەڕە مریشکە کانیان لە زورەکەتانا دۆزیوەتەوە ••

ـ مەسەلەکە جۆرێکی ترە

ـ کەوابوو پێمان بڵێ •• بزانین چی‌یە !!

ـ ناتوانم پێتان بڵێم

ـ لەبەر چی ؟

ـ نهێنی‌یەکی گەورەی ژیانمەو نامەوێ بی درکێنم

ـ بۆچی پێمان نالێی

ـ چونکە ئەم بەد ناوی دزی کردنەم لەسەر لانابوو خۆیشی لە خۆیا سەرقابی نهێنی‌یەکە ••

ـ ئەبێ ئەمڕۆ ئەم دێیە بەجێ بهێڵی •• بکەویتە شەو سزات ئەدەم ••

ـ داوات لێ ئەکەم با سێ ڕۆژانەی پرسەی منالەکانم تەواو بێ ئینجا دەرم کە ••

ـ ئەمەوێت ئەمشەو لێرە نەمێنی ••

[بەو سەرماو بەفرو بارانە دێکەمان بەجێ هێشت چوینە دێی]•••یەوە] ، لەژێر خانی ماڵێکدا هەمدیسان جێگایان کردینەوە لەگەل خێزانەکەم دوو بەدوو دانیشتوین ، چلکەمان لە ئاگرەکەوە ئەژەند . لەناکاو یاساوڵێك کردی بە ژوورا]

ـ ئێوە ئەمڕۆکە هاتوونە ئێرە ؟

ـ بەڵێ •• ئەمرکە •••

ـ وەرە بۆ لای جەنابی [•••• ان]

(سەیرێکی خێزانەکەمم کردو ئەویش سەرنجێکی مزو یاساولەکەی دا ••)

ـ جەنابی [••••ان] لە کوێ یەو ؟ چ کاری بە منە ؟!

ـ لەو خانووە بەرزەی قەراخی ئاوایی کە ئێوارە بە بەردەمیا هاتن

ـ کام خانوو ؟

ـ تۆ وەرە پێشم کەوە ، ئێستا ئەزانی ••

ـ بەڵێ بەڵێ •• ئەمرەکەی !

[لەگەل یاساوڵەکە ڕۆیشتم ، کە لە دەرگاکە دور کەوتمەوە ئاورێکم دایەوە خێزانەکەم دەستە ئەژنۆ دانیشتبوو سەری لەسەر هەردوو ئەژنۆی شۆڕ کردبۆوە •• بردمیانە لای زەلامێکی سمێڵ ئەستوری چاو کز ، نەی هێشت دانیشم ، هەر بە پێوە رایگرتم] ••

- ناوت چی‌یە ؟
- [•• ••]
- خەڵکی کوێت ؟
- ئیستا لێرەم
- لەمەوبەر لە کوێ بویت ؟
- لە گوندی [••••وە] •

(یەکێك لە دانیشتوان (وەکو بم ناسێ) قسەکانی پێ بڕین) ••

- جەنابی [••••ان] ئەمە ئەو کابرایـە لـە دێی [•••وە]
مریشکەکانی دزیبوو شاربەدەریان کرد •
ها !! ئینجا نۆرەی ئێمەتە ؟
- بیورن من دز نیمو هەرگیز دزیم نەکردوەو نایکەم ••
- ئەتوانی [•••••] مان بۆ بکەی ؟

[بروسکەیەك بە لەشما هات وەکو بلێی سوڕانەوەی خوێن لە لەشما پێچەوانە بۆتەوە ، هـەروو لـەشم ئەلەرزی] ••••بێ دەنگ بووم ••

- قسـە بکە ••
- قسەی چی بکەم ؟
وتت چی ؟ ئەتوانی ؟
- ئەمە لە رەوشتی منەوە دورە ، بۆم ناکرێ
- ئەی ئەتوانی بچی بۆ [••••،••••] بۆ بێنیتەوە
- نەخێر
- باشە لێرە ئەتکەین بە [••••ن] •
- ئەوەشم هەر بۆ ناکرێ
- ئەی چیت بۆ ئەکرێ

ـ من جاری سەرگەردانو لێ قەوماووم •• ئەگەر ئێوە وازم لێ بێنن من هیچم لە ئێوە ناوێ ••

ـ کێ ئەڵێ تۆ پیاو خراپ نیت ؟

ـ خۆم ئەڵێم •• بە ڕەووشتما دیارە ••

ـ ئێمە داڵدەی یەکێك ئەدەین ئیشمان بۆ بکا ••

ـ ئەوجۆرە ئیشانەتان بە من ناکرێ !!

ـ کەوابو هەر ئەمشەو ئەبێ ئێرە بەجێ بێڵی ••

[دوان لە قایش پانەکان کەوتنە شوێنمو هەر ئەو شەوە لە ئاوایی دەریان کردین •• لە ڕێگا لە چەمی [•••ین] (1) ئەمان کردە ئەو بەرەوە ئاوەکە زۆر بوو خێزانەکەم ئاو بردیو بوو بە قوربانی ئێوە ،ئیستاش ئەوەتا بە تەنیا ئەمینی بێ ئامانج بەرەو چارەنووسی شاریاوەم ئەڕۆم ••

---

(1) چەمێکی گەورەیەو تا ئیستا زۆر کەسی بردووە ••

خێزانێکی بێ دەرەتان

لە دوای سێ چوار ڕۆژ گریانو سەرخۆشی کردن تەواو بوو ، ئاشناو دۆستەکانی باوکی هەریەکە لە لایەکو بە بیانووی شتێکەوە داوای قەرزیان لێ ئەکردنەوە ، کەلوپەلو نەختینەیەك کە بوویان هەمووی لە قەرزا درایەوە ، ماڵەکەیان وەکو ئەڵێن [کەوتە سەر ساجی عەلی] .. ماڵێکی ڕەش پۆشو ئازێتبارو دەسکورت ، بێ دەرامەت ، بێ ڕۆشنایی ، لەو کۆمەڵەدا کە بەزەیی تیا سەرگەردانە ، ئاخۆ ئەم خێزانە چۆن بژین ؟ میرزا عومەر بە هیوای ئەوە نەسرینی کچیان بۆ سەرداری کوڕی مارە بکات ماوەیەك بە گەرم هاتو چۆی کردن ، حاجی حەسەنیش بۆ ئەوەی خانووکەیان بە هەرزان لێ بکڕێ چەند مانگێک پێی لێ نەبڕین .. وەستا عەولیش جار جار سەرێکی لێ ئەدانو ئەیویست دلێری کوڕیان بکا بە شاگردی دارتاش خانەکەی ، ئەمانەو گەلێکی تر لەم دۆستە نایابانە هەریەکە بە نیازێك ماوەیەك هاتو چۆیان کردن ، دلێر هەرچەند هێشتا مناڵ بوو بەڵام زیرەك بوو ، هەر زوو

نه نیازی دۆستەکانی باوکی گەیشتو ناخی هەموویانی ناسی ،رۆژێکیان بێ پەروا روی کردە دایکی :

ـ گریانو بیر کردنەوەو ئاخ هەڵکێشانو بە هیوای خەڵك بون دادی کەسی نەداوەو نایدا ..

ـ ئینجا ئەتەوێ چی بکەی ؟

ـ ئەوانەی خۆیان بە خەمخۆرو حەقدارو دۆستی ئێمە ئەزانی هەریەکەیان هیوایەکیان پێمان بوو ..

ـ دایکت بمرێ رەنگی هەتیویت لێ نیشتووە ..

ـ هێشتا لە کوێیەتی ، رۆژگارو دۆستە دڵسۆزەکانی باوکمو خزمە راستگۆکانمان هەمویان ئەیانەوێ لەمە هەتیو تر بکەووم ، بەڵام ! من ئەمەوێ لە قاڵبی [هەتیو]ی بێمە دەرەوەو ببمە حەقداری خوشکەکانمو ماوەی ئەو دوو ڕووانە نەدەم کە هەریەکە بە نیازێکەوە هاتوچۆمان ئەکەن .. واز لە قوتابخانەش دێنم ..

(دایکی دڵی دائەچڵەکێ) ..

ـ ئەی باوکت وەسێتی نەکرد دەست لە خوێندن هەڵ نەگری ؟

ـ باوکم بە جۆرێکی تر لەم خەڵكو دۆستو برادەرانەی گەیشتبوو، تەنیا رووکەشی خەڵکەکەی ئەدی ، من لە ناخی دەروو نیانەوە حیساب بۆ خۆم ئەکەم .

[بۆ لای هەر ئاشناو دۆستێکی باوکی ئەچوو کە یارمەتی بدەن ، هەموو گلەیان لە باوکی رەحمەتی ئەکردو دڵیان سارد ئەکردەوە ، ناچار لە قوتابخانە وازی هێناو بە رۆژانە لای قۆنتەرات چیەك بوو بە کرێکار .. ماوەیەك کرێکاری کرد ، زۆر بیری لە رۆژگار ئەکردەوە ، بیری لە هەموو ئەو خەڵکە دووڕووە ئەکردەوە کە لەگەل زوربەی کۆمەڵدا درۆ ئەکەن .

پاش ئەوەی نەختێك لە زیان گەیشت ، کەوتە گەڕان بە شوێن راستیدا ، ملی رێگای شارانی گرتەبەر ، وەکو کورد ئەڵێ : [سەری خۆی هەڵگرت] ..

پاش هەندێك گەڕان و دور کەوتنەوە ، لە شارێکی دورە دەستدا بوو بە کرێکار ، لەبەر منالی نەی ئەتوانی چەرخە گەورەکان ئیش پێ بکات ، کردیان بە پاسەوانی گەنجینەی کەلوپەلی کارگەکە ، دوای ماوەیەك لە ناکاو ئاگرێك کەوتەوە ، گەنجینەی کارگە سووتا ،زیانێکی زۆر لە کارگەکە کەوت ، دلێر درا بە دادگای شارەوانی ، ماوەیەك حەپس کرا ، دوای دەرچوونی لە بەندیخانە ئەگات بە بازرگانێکی خاوەن ویژدان .. دلێر داوای ئیشی لێ ئەکات ..

ـ ئەگەر بتەوێ لای ئێمە بمێنیتەوەو ئیش بکەی پێویستە بارمتەیەك دابنێیت ..

ـ هیچ بارمتەیەکم نیە ، تەنیا بەسەرهاتی زیانێکی ئاڵۆز نەبێ ..

[سەرتاپای بەسەرهاتی ژیانی بۆ بازرگانەکە ئەگێڕێتەوە ، بازرگانەکە زۆر دڵی پێی ئەسووتێ و تێ ئەگات ئەمە ئەو کوڕەیە کە ماوەیەك لەمەوبەر لە رۆژنامەکانا بڵاو کرایەوە کە دایکی سوێی بۆتەوەو خوشکەکانیشی لەبەر هەژاری و دەسکورتی خۆیان سوتاندووە .. لە دڵێ خۆیا وتی : ئەگەر مرۆڤایەتی سەرگەردان نەبوایە ئەم لاوەش بەو جۆرە سەرگەردان نەئەبوو ..]

مام هۆمەر
لەتاریکی دا مرد..«١»

رۆژگار زیاتر لە نیوسەدە لەمەوبەرە لادێ نشینەکان لەناو مەینەتی زەبرو زەنگی دەرەبەگایەتیدا ئەژیان ، کشتوکاڵ کارەکان لە هەزاران لاوە گیرۆدەی دەستی گزیرو پیاوی ئاغاو سەرکارو هەزاران جۆرە سوورانەو سەرانە بوبون .. لە گوندێکی بچوکی ناو ئەم ریژیمە کۆمەڵایەتی یە دواکەوتووە دا مام هۆمەری بەسەزمان نەخۆشەو لە جێگادا کەوتووە ، بە هۆی دوری دێکەیانەوە لە شارو پزیشکو داوودەرمان رۆژ بە رۆژ نەخۆشیەکەی کاریگەر تر ئەبوو ، زیاتر ئەی ناڵاند .. سەرەڕای ئەوەی دەسکورتیو هەژاری هەموو رێگایەکی ژیانی لێ گرتبو ، شەوێکی ساردی زستان لەناو جێگادا ئەی ناڵاند ، مناڵەکانیشی هەندێکیان بێ شێو لە دەوروبەری ئاگردانەکە سەریان نابۆوە ، هەندێکیشیان هەر چاوەڕووانی ئەوە بوون دایکیان خواردنێکیان بۆ پەیدا کا .. گوڵچنی خێزانیشی دەستی چەپی لەژێر چەناگەی

---

(١) کاتی خۆی ئەم چیرۆکە لە رۆژنامەی هاوکاری‌دا بڵاو کراوەتەوە ، بەڵام ئیستا هەندێکی دەسکاری کراوە ..

دانابوو ، بـە دەستی ڕاستیشی جارجار خـۆڵی گـەرمی ناو ئاگردانـە
کوژاوەکەی ئەشێواند ، بە تیلایی چاویشی سەرنجی مام هۆمەری ئەدا ،
جاروباریش چاوێکی بە ڕووالەتی منالەکانیا ئەگێڕا ، کە قوڵپی گریانی
سەری هەڵ ئەدا بـە لکی چارەکەکەی کۆڵی دەمو چاوی ئـەسڕی ..
حەلکی ئاوایی بێزار بوبون لە هەواڵ پرسینی ، ماوەیەك بوو لە جێگادا
کەوتبوو .. بەرە بەرە منالەکان لەبەر تیشکی روناکی لـەرزۆکی چرا
فوتیلە نەوتینەکەدا بەدەم برسێتی‌یەوە لاڵو پاڵ لێی کەوتن ..هەندێکیان
سەرو بن سەریان کردە سەر ڕانی دایکیان ، گوڵچین هەرچـەند چاوی
بەم دیمەنە ئەکەوت زیاتر برینی دڵی ئەکولایەوە .. هیوای بە ژیانی
مام هۆمەر نەمابوو ، لـە دڵەوە بیری لەوە ئـەکردەوە دوای مردنی مام
هۆمەر ئەم منالە وردە بێ کەسانە چۆن بەخێو کات ! شـەوگار کەوتە
ئاوایی خەوتن ، لە هەر چوار لای ژورەکەوە سیـرك دەستیان کرد بە
زیکە زیك ، مام هۆمەر جار جار چاوێکی هـەڵ ئەبڕی ، وەك بیـەوێ
داوای شتێك بکات بەڵام لـەبەر ئـەوەی زمانی هێزی قسـە کردنی تیا
نەمابوو بێ ورتە چاوی لێك ئەنایەوە ، هەروەکو بیەوێ ئامانەتی منالەکان
بە گوڵچین بسپێرێ ، گوڵچین بێ کەس بوو ، هەرچەند باوكو دایکی
نەمردبوون بەڵام زۆر هەژار بوون ، برایەکیشی هەبوو شەش ساڵ بوو
چوو بوو بۆ ئەسکەری‌و بێ سەرو شوێن بوو .. لـەناکاو پیاوی ئاغا
کردی بە ژورا :

- کوا مام هۆمەر ؟

- ئەوەتە کەوتووە زۆر هیلاکە

- سبەینێ نۆرە بێگارتانە یان خۆت یان مام هۆمەر ئەبێ بێن بۆ
گەلە داری ماڵی ئاغا ..

- چاوت لێ نیە لە جێگادا کەوتووەو ئەناڵێنێ

ـ رەنگ بێ کە منی دی خۆی نەخۆش خستبێ

ـ ئەمە سێ مانگە لە جێگادا کەوتووە ، گوایە ئەت بیستووە مام هۆمەر نەخۆشە ؟

ـ لە تیوە وایە ئیمە هیچ کارو فرمانێکمان نیە بەم رۆژگارە هەر هەواڵی مام هۆمەرو ئەمو ئەو بپرسین ..

ـ ئەوەتا نەخۆشەو منیش ناتوانم بەجێی بێڵم

ـ من ئەمانە نازانم ، سبەینێ نۆرە بێگارتانە[1] ..

لەو کاتەدا ویستی دەرگاکە بکاتەوەو بچێتە دەرەوە لوولەی تەنەکەکەی بەر چرا قوتیلەکە کەوتو چراکەی خستە خوارەوەو کوژایەوە ، ژوورەکە تاریکتر بوو ، بە چەکمەکانی پێی نا بەلاقی یەکێك لە منالە خەوتووەکانو لاقی منالەکە شکا .. دەرگای کردەوە بێ ئەوەی پێوەی بداتەوە رۆیشت ، بارەشو سەرما کردیان بە ژوورا ، دەنگی گریانی منالە لاق شکاوەکەو نالە نالی بە ئاستەمی مام هۆمەرو سەرماو دوکەڵو خۆڵی ناو ئاگردانەکە لە ژوورەکەدا تێکەڵ بوون سەمفۆنیایەکی پڕ لە ماتەمینی دروست کردبوو ، مام هۆمەر بۆ دوا جار بە دەم نووزەیەکی بە ئاستەمەوە داوای کرد چراکە داگیرسێننەوە ، وەك بیەوێ بە چاوەکانی دوا سەرنجی منالەکانی بداتو ماڵ ئاوایان لێ بکات ، تا گوڵچین چراکەی داگیرسانەوە ، مام هۆمەر لە ناو ئەو ئازارو تاریکاییەدا گیانی سپارد .. لە تاریکاییدا ژیاو هەر لە تاریکیشا مرد ..

---

(١) (بێگار) ئیش کردنی بە خۆڕاییە بۆ ئاغا ..

شارێکی چەندروو

- ١ -

چەند کۆڵانێکی تەنگەبەر هەر یەکەیان لە شوێنێکەوە ئەچێتەوە سەر شەقامەکان ، شەقامەکان بێ نازو بێ خاوەن تەنانەت خەتە سپی‌یەکانیش کووزاونەتەوە ، لە دەرگای میوانخانەکانا کورسی چاخانە دانراوە ، زوربەی چاخانەکان لە ناوەوە چێشتخانەن ،دوکانی وردەواڵەو بازرگان‌و بەقاڵ بونەتە دەرمانخانەو ساردیش ئەفرۆشن ، پلیکانە تەنگەبەرەکانی نێوان دوکانەکان کراوون بە پیشانگای تەزبێح‌و بووکە شووشەی منالان ، لەسەر شۆستەو سووچی کۆگاکان سواڵکەرێکی زۆر دانیشتون ، هەندێکیان هەر یەکە زەلامێکی نوقستانی لەبەردەم خۆیا راکیشاوە بۆ ئەوەی خەڵك دڵیان بە حاڵیان بسووتێ ..یان بازرگانی‌یان پیوە بکەن ، رێبوارەکان کەمیان یارمەتی سواڵکەرەکان ئەدەن ،زوربەیان رفیشیان لێ یان ئەبێتەوە ، خەڵکی زوربەی بە تەماشا کردنی کوتاڵی تازەو شتی تازە بابەتی دوکانەکانەوە خۆیان خەریك ئەکەن ، ناو مزگەوتەکان پرە لە نوێژ کەرو بەر دەرگاکانیشیان بەکۆمەڵ ژنە سواڵکەری لێ کۆ بۆتەوەو چاوەڕوانی هاتنە دەرەوەی خەڵکی ئەکەن بەڵکو خێرێکیان پێ بکەن ، پۆلیسی سەر شەقامەکان چاویان بڕیوەتە

سوفێرەکان بۆ ئەوەی هەڵەیەکیان لێ بدۆزنەوەو بیان دەنە دادگا ،حاجی باررکان تا کوتاڵەکە گەز ئەکا چەند سوێنێکی بـە دەمەوە ئەخوا ، لـە دەرگای نەخۆشخانەکانا چـەند جۆر خـەڵك راوەستاوون ، هەندێکیان نەخۆشن‌و ئەیانەوێ بچنە لای دکتور ، هەندێکیان بێ ئیش‌و کار دیدەنی کار بەدەستەکانیان کردوە بە بیانوو ، هەندێکیشیان تەنیا بۆ وەرگرتنی چەند حەپ‌و دەرزی‌یەك هاتوون‌و سەروچاوی خۆیان رازاندۆتەوە ..

ـ دکتۆر میوانی هەیە جارێ چاوەڕوان بن

ـ ٢ ـ

کۆڵانی بەندیخانەکە جمەی دێ ، هەندێکیان لـە دورەوە هاتوون هەر یەکە زەمیلەیەك شتومەك‌و خواردەمەنی بە دەستەوەیە ..

ـ ئەمرۆ چاو پێ کەوتن نیە ، جەنابی بەڕێوەبەر چووە بۆ دایەرەی خانوو بەرە ئیشی خۆی هەیە ، هەینی‌یەکەی تر وەرنەوە ..

ـ ٣ ـ

عەرزوحاڵ بـە دەستێکی زۆر لـە بـەردەم دایەرەی شارەوانی‌دا راوەستاون ، هـەریەکـە داوای ئیشێك ئـەکـەن ، تێکڕا داوای نان‌و ژیان ئەکەن ..

ـ کێ خۆی لە مەکەبی ئیش کردن نە نووسیوە بڕوات

خەڵکێکی زۆر بە دڵ شکاوی بەرەو مەکتەبی ئیش کردن ئەڕۆن ، ناو نووسی خـۆیان ئـەکـەن ، چـەند کرێـکارێك قیرتـاوە شـکاوە هەڵکەندراوەکانی ناو شەقامەکان پینە ئەکەن ، بەر لەوەی قیرەکە بگرمێت ئۆتۆمۆبێلی [خوا پێ داوەکان !] هـەڵی ئـەکـەنـەوە ، دوکـەڵی قیرە دوڵاوەکان زوربەی ناو بازاڕی داپۆشیوە ، نانەواخانەکان بەر ناکەوون ، کولێرەی ئـەمرۆ لـە هینی دوێنێ بچوکترە ، نیـوەی ئاردی رۆژانەیان

ئەنێن‌و ئەوی تری گل ئەدەنەوە ، خەڵکێکی زۆر بە بێ نان بەرەو ماڵەوە ئەگەڕێنەوە ..

ـ کەس چاوەڕوانی نان نەبێ ، ئاردی ئەمڕۆ تەواو بوو ..

ـ ٤ ـ

دەرگای قەیسەری‌یەکان لەبەر حەماڵە وردە رێگای رێبوار نیە ، قوتابیەکی زۆر خوێندنیان بەدڵ نیەو بوونەتە حەماڵی ناو بازاڕ ، ئیشی قەسابخانەو قۆنتەراتی زێرابو خانووبەرە بەسەر چەند خاوەن پارەیەکدا دابەش کراوە ، بەر دەرگای چایخانەکان بۆتە جێگای تەگیرو کوڕی نیش دۆزینەوە ، کرێکارەکان حەز لە ئیشی کشتوکاڵ ئەکەن‌و جوتیارەکان بەرەو ئیدارەی کارگەکان مل ئەنێن ، ناو بازاڕەکە پڕە لە جامبازو لادێ‌یی‌و سنعەتکاری بێ ئیش ، هەریەکە ئەیەوێ ئەوی تر بخڵەتێنێ ، کەم کەس دڵیان بە یەکتر بسووتێ ، خەڵکێکی زۆر بێ ئیش بەناو بازاڕدا ئەسووڕێنەوە ، بەر دەرگای دادگا پڕە لە تاوانبارو شاهیدو سەیر کەر ، نەخۆشەکان زووربەی کاتیان بە چاوەڕوانی دوکتورەوە ئەبەنە سەر ، خواردنی ئەمڕۆی نەخۆشەکان وەکو رۆژان وایە [بە زیاد بێ !] ناخورێ ، خەڵکێکی زۆر لەبەر دەرگای رەسم چی‌یەکانا وەستاوون رەسم ئەگرن‌و خۆیان ئەکەن بە ئیختیاری ..

ـ بریا دوێنێ ئەم شتانەم بکڕیبایە هەرزان تر بوو ..

ـ ئەمڕۆش لە سبەینێ باشترە ..

فڕنەکان پاقلاوەو مریشك‌و ماسی بۆ ماڵە دەوڵەمەندەکان ئەبرژێنن .

ـ ٥ ـ

بە لۆری چەو لەسەر شۆستەکان هەڵ دراوەتەوە ، رێبوارەکان بە ناچاری بە ناوەڕاستی شەقامەکانا ئەڕۆن ، پۆلیسەکانی رێگاو بان سزایان ئەدەن ، کورسی دوکان‌و چاخانەکان نیوەی شۆستەکەی داگرتووە ،

دوکەڵی کەبابخانەکان بە ئارەزووی خۆیان بڵاو بونەتەوە ، عەرەبانەکان لەسەر چەقی شەقامەکان راوەستاوون ، عەرەبانچی‌یەکان لە زووری چایخانەکانا شەرە جنێو یاری دۆمینە ئەکەن ، ئۆتۆمۆبێلە تایبەتیەکان لەسەر شوستەو چەقی کۆڵانەکانا وەستاوون ، لە ناوەڕاستی شەقامەکانا ئەسوڕێنەوە ، عەرەبانەی دەسگێڕ بە هەموو شوێنێکدا ئەسووڕێتەوە ، چێشتخانەکان خواردنی کۆنو پاشماوەی خەڵك بەخەڵکی ئەدەن ، ئیشی دایەرە ئەمڕۆ تەواو نابێ ئەکەوێتە سبەینێ ، زوربەی ئیشی دایەرەکان شاهیدو مۆری موختاری پێویستە ، موختارەکان مۆرەکانیان لای عەرزوحاڵ چیەکان داناوە ، ئیواران حیسابی لەگەلا ئەکەن ، شاهیدەکانی دادگا زوربەیان شوناسنامەیان نیە ، بەڕێوەبەر لە پێشا رۆژنامەکان ئەخوێنێتەوە ، تەلەفۆنێك لێ ئەدا :

- ٠٠٠٠ ئەفەندیمان ئەوێ

- لێرە نیە ، ئەمڕۆ نەهاتووە بۆ دایەرە

- چەند رۆژ ئیجازەیە ؟

- ئیجازە نیە ، چەند رۆژێکە دەوام ناکا ، خەریکی خانو کردنەوەیە

- ٠٠٠٠ ئەم ٠٠ !

- ٦ -

میرزا [٠٠٠] لە دوکانەکەیا دانیشتووە ، پارە ئەژمێرێ

- ئاخۆ خانووەکانی [٠٠٠٠] درابن بە قونتەرات ؟

- سبەینێ تەندەرەکان رائەکێشن ٠٠

- [بە پێکەنینەوە] ٠٠ سبەینێ‌ی چی ، بەر لە راکێشانی تەندەرەکان دابەش کران ٠٠

- ئەی نانی حەبسخانەکە

- قازانجی تیا نیە ٠٠ پار میرزا [رەئوف] زەرەری تیا کرد

ـ من وەك ئەو ناكەم ..

ـ خراپترین خواردنی پێ ئەدان

- ٧ -

زوری پارێزەرەكان بە تاقمە كورسی نایاب رازاوەتەوە ، فەراشەكە پێ وچان قاوە ئەگێرێ ..

ـ ئەم مانگە تەنیا دوازدە دەعوام بووە

ـ مانگەكەی تر هەر فریای ناوبژی كردنی سەلەم خۆرەكان كەوتم

ـ دو دەعوام هەیە داماوە خانووەكەمی پێ تەواو كەم

ـ ئەم خەڵكە ئەوەندە چوونەتە دادگا هەموو فێری یاسا بوون

ـ ئەگەر دادگا پارەمان نەدات ئیشەكەمان خێری تیا نەماوە ..

- ٨ -

لەبەر عیادەی دكتورێكدا ، كۆمەڵێك نەخۆش چاوەروانی دكتورن، دكتور لەناكاو دێت :

ـ چەند رۆژە نەخۆشی ، بۆچی تا ئیستا نەهاتویت

ـ دوێنی لە خەستەخانە هاتمە لات فەرموت وەرە بۆ عیادە

ـ ئا ... راست ئەكەی .. ئەم پسوڵەیە بگرە ، بچۆ لە خەستەخانە بخەوە ..

- ٩ -

زوری كاربەدەستێكی گەورەیە ، بە كورسی و پەردەی جوان و شتی رەنگاو رەنگ رازاوەتەوە ، زورێكی تر چوار كاربەدەستی تیایە ، هەر دوانیان لەسەر مێزێكن ، باسی یەخچاڵ و گرام و قەرز و شتومەكی ناو ماڵ ئەكەن .

ـ مامۆستا ئەم عەرزوحاڵەم پێیە

- حەمەلاو ! حەمەلاو ..!

- بەڵێ مامۆستا

- پێمان نەوتی مەیەڵە کەس بێتە زورەوە ، هەرکەس هات بڵێ سبەینێ وەرەوە ..

- [بە توڕەییەوە] بڵێ سبەینێ وەرەوە ..!!

- ١٠ -

ماڵی کرێکارێکی بێ ئیشە ، ئافرەتێك و چوار پێنج منداڵی رەش و روت دانیشتوون ، لەناکاو کابرای کرێکار دێتەوە ..

- ئەو پارچەم لێ بکرن ..

- یاخوا خێر بێ !

- بە ناشوکری نەبێ نان پەڕیوەتە کۆڵی شێر ، ئەوا بوو بە هەفتەیەك بێ ئیش و کارم ، ئاسمان دورو زەوی سەخت ، کرێی خانوو، سەکرو چا ، بەرگی خێزان ، مەسرەفی رۆژانەی منداڵ ، پارەی دکورو داوو دەرمان ، پێویستی قوتابخانەی منداڵ ، بەردەرگانەی شارەوانی ..... لە کوێ بێنم ؟.

- پیاوەکە میرزا عەوول هاتبو داوای قەرزەکەی ئەکردەوە

- ئەمڕۆ رۆژانەمان وەر نەگرتووە

- مامۆستا وتی سبەینێ هەریەکە سەد فلس بێنن ، بەرکۆشی تازەش لەگەڵ خۆتان بێنن بۆ ئیشکردن ..

- بیرم نەبوو ، وەستا شەریف ئەیوت زورەکە چۆڵ کەن دارەڕاکەی هەڵ ئەگیرمەوە ، ئۆتۆمبێلی تازەیان کڕیوە ئەیکات بە گەراج .

کابرای کرێکار بە پەلە ئەچێتە دەرەوە ..

- ١١ -

باڵەخانەیەکی دو نهۆمە ، چەند ئۆتۆمبێلێك لە کۆڵانەکەیا راوەستاوون ، لە پەنای باڵەخانەکەدا ئۆتۆمبێلی دکتورێك سوالکەرێکی شێلاوە ، خەڵك بە سەرێی‌یەکەوە سەرنجی ئەدەن‌و ئەڕۆن ، لە پەنجەرەی قاتی سەرەوە دەنگی گۆرانی‌و ئاهەنگێك دێتە دەرەوە ، باخەوانێك لە حەوشەی باڵەخانەکەدا بە مەقەست سەر لقی نەمامەکان ئەقرتێنێ ، هەرتاو نەتاوێك تەلەفۆن لێ ئەدا

- هەلاو ...

- پیرۆز بێ ، ببورن بۆمان نەکرا بەشداری ئاهەنگەکەتان بکەین..

- ماڵی خۆتانە ..

- ئێمەش ئاهەنگمان هەیە بۆیە نەمانتوانی بێین ..دیسانەوە ببورن.

- پیرۆز بێ .. پیرۆز بایمان لەسەرە

- ١٢ -

دو قەرەوێڵە لە نەخۆ(*)شخانەیەکدا بە تەنیشت یەکەوەن ، دوو منداڵ لەسەریان راکشاون ، یەکێکیان کوڕی هەژارێکە لە برسا ئەناڵێنێ ، ئەوی تریان کوڕی ئاغایەکە چەوری‌و میوەی زۆری خواردوە گەدەی ژان ئەکا ..

داد شوناسەکان خەوتوون ، لە خەویانا شار بۆتە گوڵزارو فریشتەکان بە ناویا ئەسووڕێنەوە ، ئەوانەی تیایا ئەلەوەڕێن هاوار ئەکەن: [ئاوەدان بێ شاری بێ حاکم] ..

(*)

(*) بەشێکی تری ئەم چیرۆکە مابوو بەلام رووونووسەکەی لە چاپخانە بە دەستمانەوە ون بوو !..

نەخۆشی یەکەی

دلێر

(چیرۆکێکی کاریکاتێری ئەدەبی‌یە ٠٠)[1]

دلێر وای لێ هات کەس لە قسەکانی تێ نەئەگەیشت ، بەڵام لە کرداردا هێمن و لەسەر خۆ بوو ، هەرکەس بۆ جارێك دلێری بدیبایە بەزەیی پیا ئەهاتەوە ، ئەوەندەیان بە مام وەسمان وت ناچار بوو دلێری برد بۆ لای دکتور ٠٠ دکتور هەرچەندە سەرنجی دلێری دا هیچ نەخۆشیەکی تیا نەبینی ، بە مام وەسمانی وت

ـ وا دیارە لە جیاتی نەخۆشەکە ئەمتان هێناوە !!

ـ جەنابی دکتور قسەی لە گەڵدا بکە ، بزانە چۆن وەڵامت ئەداتەوە، ئەم کوڕەم چوار ساڵە لە شار ئەخوێنێ ، بە هیوا بوم ئەمساڵ خوێندنەکەی تەواو کات ، کەچی ماوەیەکە قسەکانی ئەبڕزکێنێ ٠٠

ـ چۆن قسە ئەبڕزکێنێ

ـ حەز ئەکەی چەند پرسیارێکی لێ بکە

---

(١) مەبەست لە هەندێک لایەنی تاریکی ئەو ریبازە ئەدەبیە هەڵچووەیە کە لە ساڵی ٩٧٠ دا پەیدا بوو لە ماوەیەکی کورتا خۆی لە خۆیا٠٠ چونکە بناغەیەکی زانستیانەی نەبوو کپ بۆوە ٠٠

ـ ناوت چیە ؟
ـ ئەزووی خۆڵەمێشە راچەنیوەکانی ئەخۆمەوە
ـ تەمەنت چەندە ؟
ـ لە قاوغی ئەیتانۆکەیەکی تینوو دا
ـ دەوامی قوتابخانە ئەکەی
ـ خەمە سووتاوەکان ..

(ئینجا دکتور راستەیەك بە دەستەوە ئەگرێ)

ـ ئەمە چیە بە دەستمەوە ؟
ـ گۆمی تەزیو ئەسووتێنم
ـ لە چی دروست کراوە ؟
ـ سێبەرە خەوتووەکان هەڵ ئەپەڕن ..
ـ لە کام قوتابخانەی ؟
ـ بەردە نەخۆشەکان پێ ئەکەنن
ـ حەز لە چی ئەکەی ؟
ـ توێکڵی سەهۆڵێکی سووتاو ..
ـ زۆر تر بیر لە چی ئەکەیتەوە ؟
ـ تیشکە خنکاوەکان ئەچنمو چاوە قوپاوەکان ئەنێژمەوە

(دکتور نەختێك بیر ئەکاتەوەو جارێکی تر ڕووی تێ ئەکاتەوە)

ـ کوێت دیشێ ؟
ـ خەوێکی هەڵواسراو لە گەرووی مەیمووێکی تەزیودا
ـ باوکت ناوی چییە ؟
ـ [بە پێکەنینەوە] .. سێبەری سێدارێکی ترە ..

[دکتور ئیتر لە سەری ناڕوات ، شتێك لە فاتەزێك ئەنووسێ و

ئەیدا تە دەست مام وەسمان ٠٠ ئەویش بە پەلە خۆی ئەگەیەنێتە دەرمانخانەیەك]

× × ×

ـ زەحمەت نەبێ بەڵکو ئەختێك زوو ئەم دەرمانەم بدەنێ

(کابرای دەرمانخانە چی ئەختێك سەیری مام وەسمانو دڵێری کوڕی ئەکاتو چاوێکی تر بە رەچەتەکەدا ئەخشێنێتەوە) ٠٠

ـ ئەمە دەرمانی تیا نەنووسراوە

ـ چۆن ؟ لای دکتور هێناومە

ـ دکتور دەرمانی نەنووسیوە

ـ ئەی چی نووسیوە ؟

ـ نوسیوێتی : دڵێری کوڕت تووشی نەخۆشی ئەدەبی خونفوسی بووە ، نابێ تا ماوەی چوار مانگ گۆڤارو رۆژنامەی کوردی ـ بە تایبەتی شیعری ئەم رۆژە ـ بخوێنێتەوە ٠٠(*)

١٩٧١ی زاینی

(*) مەبەست لەو نووسینانەیە کە وشە جێگای خۆی تیا نەگرتووەو سەرگەردانە ٠٠

من و کۆمەڵ و سروشت

تاوانبارین

لە سووچێکی دادگاکەدا لەناکاو هەستایە سەر پێ و بە توندیکەوە قیژاندی :

- من تاوانبارم ! منو کۆمەڵو سروشت تاوانبارین !!

دانیشتوانو ئەندامانی دادگاکە هەموو بێ دەنگ بوون ، وەکو خۆڵو دۆ بکەی بە سەریانا .. پاش دەقیقەیەك هەریەکە لە جێگای خۆی چاوی بە ناو هۆڵی دادگاکەدا خشاندو تەماشایەکی کابراو تاوانباری ناو قەفەسەکەو پۆلیسو ئەندامانی دادگاکەیان کرد .. سەرۆکی دادگا پاش مات بوونێکی کەم چەکوشەکەی دا بەسەر مێزەکەداو ، خەڵکەکە ئەوەندەی تر بێ دەنگ بوونو روویان کردە سەرۆکی دادگا ..

- کێ ئەڵێ تۆ تاوانباری ؟
- خۆم ئەڵێم
- کێ شایەت تە ؟

ـ ئەو بێ گوناهەی ئیستا لەناو قەفەسەکەدا چاوەڕووانی مردن ئەکات شاهیدیم بۆ ئەدا ••

ـ تۆ ئەم تاوانبارە ئەناسی ؟

ـ بەڵێ ئەو بێ گوناهە ئەناسم

ـ بە قسەکانتا دیارە پەیوەندیت بە مەسەلەکەوە هەیە

ـ من بنچینەی مەسەلەکەم ـ ئەو کابرای لەناو قەفەسەکەدایە هیچ پەیوەندییەکی بە باسەکەوە نیە ••

(ناو دادگاکە تا ئەهات دەنگە دەنگی تیا پەیدا ئەبوو ، دانیشتوان لەگەل یەکتری ئەکەوتنە قسە کردن) ••

ـ تۆ بڵێی راست کا ، ئەم کابرایە تاوانبارەکە بێ !

ـ ئەوە نیە خۆی وا ئەڵێ ••

ـ کێ بەو جۆرە سەر بە ستانە پێ لە تاوانێکی نهێنی گەورە ئەنێ کە سەری تیا بچێ ••

ـ رەنگە بێ ئەقڵێ تێك چوو بێت

ـ با بزانین دادگا چ بڕیارێك دەر ئەکات

(ئەندامانی دادگاکە لەناو خۆیانا کەوتنە مقۆ مقۆو لێکدانەوە ، سەرۆکی دادگا جارێکی تر چەکوشەکەی دایەوە بەسەر مێزەکەدا) ••

ـ دادگا بڕیاری دا لە قسەکانت بکۆڵێتەوە داوای بەڵگەشت لێ ئەکا

ـ ئەتوانم هەموو شتێك بدرکێنم ، بەڵام داوا ئەکەم دادگا دوا بخرێ بۆ چەند رۆژێکی تر بۆ ئەوەی هەموو لایەنە بەشدارەکانی مەسەلەکە بێنە دادگاوە ••

(داواکاری گشتی رووی کردە کابرا)

ـ دادگا وەکو تاوانبارێك تەماشای تۆ ناکات

- بەڵێ ! من خۆم بە تاوانبار ئەزانم‌و خاوەنی تاوانەکەم
- چۆن ئەی سەلمێنی ؟
- خۆت ئەزانی !!!

[دەرگای نهێنی‌یەکی تری مەسەلەکە کرایەوە ، ناو هۆڵەکە سلەزا ، دانیشتوان سەیری کابراو داواکاری گشتی‌یان کرد ،داواکاری گشتی دەمی بوو بە تەڵەی تەقیو ، ئەندامانی دادگا بڕیاریان دا کە دادگا بۆ چەند رۆژێکی تر دوا بخرێ ..]

دادگا هەڵ گیرا بۆ کاتی لێکۆڵینەوەی داهاتوو ، لەسەر فەرمانی سەرۆکی دادگا پۆلیس هەردو [بەناو تاوانبارەکانیان] برد بۆ بەندیخانە، تاکو لە دەرگای هۆڵی دادگاکە چوونە دەرەوە خەڵکەکە بە سەرسامی‌یەوە سەیریان ئەکردن ، هەرکەسە لەبەر خۆیەوە قسەی ئەکرد ..

بۆ جاری دووەم دادگا کۆ بۆوە ، هەردو [بەناو تاوانبارەکان] ! لەناو قەفەسی تاوانباری‌دا وەستان ، حەقدارو داواچی‌و خەڵکێکی زۆر لە هۆڵەکەدا کۆ بوو بوونەوە ، چاوەڕوانی ئەنجامی دادگاو رازە نوێنی‌یەکەیان ئەکرد .. داواکار روی کردە تاوانبارو داوای لێ کرد

- چی ئەزانی لە بارەی رووداوەکەوە بە درێژی باسی بکە
- بەر لە هەموو شتێك تەنیا من تاوانبار نیم
- کێی تر بە تاوانبار ئەزانی بیڵێ ..
- تۆو سروشت‌و رەووشتی کۆمەڵ لەگەڵما تاوانبارن !!
- باسی هەموو شت بکە ..
- ئەمەوێ لە سەرەتای سەرگەردانیمەوە تا کۆتایی باسەکە هەموی باس بکەم ..

[خەڵکەکە داوایان لە دادگا کرد مۆڵەتی بدەن تاکو رواڵەتی ژیان‌و بەسەرهاتی خۆیشی بگێڕێتەوە] .. دادگا داوای لێ کرد هەموو

نهێنی‌یەك بدرکێنێ‌و ئاشکرای بکا ..

ـ پێ لەتاوانی خۆم‌و کۆمەڵ‌و سروشت ئەڵێم ..

(ناو هۆڵەکە پڕ بوو لە دەنگ ، سەرۆکی دادگا بە چەکوشەکەی خەلکەکەی بێ دەنگ کردەوە ..) .

ـ منال بوم ، قوتابی سەرەتایی بوم ، زۆر زیرەك بوم ، باوکم مرد، برایەکی هاوتەمەنی خۆم هەبوو ، ئەویش وەك من لە قوتابخانە ئەیخوێند ، کە باوکم مرد باری ژیانی خێزانەکەمان ئاڵۆزا ، لەبەر هەژاری دایکم شووی کرد بە کابرایەکی ئاسنگەر ، پاش ماوەیەك کابرای ئاسنگەر من‌و براکەمی لە قوتابخانە دەر هێناو کردینی بە شاگرد، زۆری پێ نەچو دایکیشم مرد ، ئاسنگەرەکە ژنێکی تری هێنا ، هەردوکیان بۆ ئێمە بوونە باوە پیارەو باوە ژن ، هیچ جۆرە سۆزێکی خێزانی لە نێوان ئێمەو خێزانەکەدا نەما .. تا چەند ساڵێك دوای کۆچی دوایی دایکم دەستمان لە ئاسنگەرەکە بەر نەدا ، باوەژنەکەمان هەروەکو هەموو باوەژنێکی تر ئازاری ئەداین‌و لای ئاسنگەرەکە [باوە پیارەکەمان] سەرزەنشتی ئەکردین .. بە ڕۆژا زۆر ماندوو ئەبوین ،کە ئەهاتینەوە ماڵەوە ڕێزیشمان نەئەگیرا ، بە ڕۆژا ئیشی ئاسنگەرخانەو بەشەوا ئیشی ماڵەوەمان ئەکرد ، زەبرو زەنگی باوەژن کارێکی وای کرد ناچار بووم واز لەوێ بێنم‌و ماڵەوە بەجێ بێڵم .. مەڵبەندی یەکەم قۆناغی ئاوارەییم ئەم شارە بوو ، هاتمە ئەم شارە ، بێ ئیش بووم ، کەسم نە ئەناسی ، بێ پارە بووم ، چومە نانەوا خانەیەك‌و داوای نانم لێ کردن ، کە بەسەرهاتی خۆم بۆ گێڕانەوە دڵنەوایان کردم‌و کردمیان بە شاگرد کە کاریان لەگەڵا بکەم ، شەوانە لەسەر تەنوورەکە ئەخەوتم ، زۆری پێ نەچو کابرای نانەوا ئاردی دەوڵەتی دزی بوو پێیان زانی ، کابرای نانەوا منی بە دزیەکە تاوانبار کرد ، کەس نەبوو قسەیەکی خێرم بۆ بکات ، ماوەیەك گیرام ، شەوێك لە بەندیخانەکە

زۆر سارد بوو ، زکم زانی ئەکرد ، ئیوەشەو بو بردمیان بۆ خەستەخانە، نەبەر دەرگای زوری دکتور زۆر وەساین ، لە ناکاو فەڕاشەکەی یان بڵێین بەردەستەکەی هات ••

ـ دکتور ئەمشەو نایەتەوە

ـ ئەی لە کوێ یە ؟

ـ سەر لە نەخۆشەکان ئەدا

(تا بەرە بەیان چاوەڕوانیمان کرد ، لە بەرەبەیاندا هاتەوە ،روی کردە یاساوڵەکانی ئەکم) ••

ـ بەم شەوەش وازمان لێ ناهێنن

ـ ئەم نەخۆشەمان پێ یەو زۆر ئازاری هەیە

ـ ئاوەرە پێشەوە ، کوێت دیشێ ؟

ـ زکم زان ئەکا

ـ چیت خواردووە ؟

ـ هەر خواردنی بەندیخانەکەم خواردوە

ـ ئینجا خواردنی بەندیخانەکە چی یەتی ؟

ـ جەنابی دکتور ، خواردنەکەمان زۆر خراپە ، سەمونی کۆن و چیشتی ساردمان دەدەنێ •• خەریک بووم شتی تر بڵێم لە ناکاو یاساوڵەکەی لای راستمەوە سخورمەیەکی لێ دام و

ـ قسەی زیادە مەکە ، قۆنتەرانچی خواردنی بەندیخانەکە خزمی جەنابی دکتۆرە •• منیش ئیتر بێ دەنگ بووم ••

ـ ئەم قسانە مەکە •• تەماشا چەند درێژ دادرِە ••

بە ئەسپایی هەندێک قسەی کردو ناوی دەرمانێکی لەسەر کوتە قاقەزێک نووسی و دای بە یاساوڵەکە •• درێژدی نەدەمی دەرمانمان وەرگرت و هاتینەوە ، کە کردمانە ژووردوە لە حەوشی بەندیخانە

کەدا بازارەکەم لێ هاتەوە کەوتم بە زەوی دا ، پاسوڵەکەلە دەرگاکەوە
شووشە دەرمانەکەی بۆ هەڵدام ، لە پاڵما کەوت بە زەوی‌داو شکاو
دەرمانەکەی ڕژایە سەر زەوی‌یەکە .. ڕۆژێکی تر کۆمەڵێکیان لێ
بردین کە ژێرابی ماڵی بەڕێوەبەر پاک بکەینەوە ، لەبەر ئەوەی لە وانی
تر مندال تر بووم منیان ناردە سەر بیرەکە ، پێم هەڵ خلیسکاو کەوتمە
ناو بیرەکە ، تاکو دەریان هێنامەوە چەند جارێک نوقم بوم ، لەسەر
خۆ چوبووم ، چەند ڕۆژێك لە نەخۆشخانە مامەوە .. هەر چۆون بوو
دوای بەربەلا کردنم لەماڵی بازرگانێك بووم بە خزمەتچی ، پاش چەند
ڕۆژێك ، بازرگانەکە مەیمونێکی هەبوو زۆری خۆش ئەویست ،
ڕۆژێکیان مەیموونەکە ژار ئەخواو ئەمرێ ، منیان تاوانبار کرد گوایە
خواردنی کۆزو ژاراویم پێداوە ، بەو هۆیەوە لەوێش دەرکرام ، لای
کابرایەکی چۆدار بووم بە شوانکارە ، بە هۆی نەخۆشی ئاژەڵەوە
کابرای چۆدار زیانێکی زۆری لێ کەوت ، هەندێك لە شوانەکانی
دەرکرد ، منیش بەر ئەو دەر کردنە کەوتم ، لە چێشتخانەیەك کارم
دەکرد ، خواردنی کۆنمان دابوو بە خەڵك ، تووشی ئازار بوون ،
سزایان داین‌و چێشتخانەکەیان داخست ، بووم بە میرزای میوانخانەیەك ،
دوو خاوەنی هەبوو ، هەر یەکەیان ئەیویست دزی لەوی تریان بکەم بۆ
ئەوی تر .. ئەم کارە نەچووە دڵمەوە ئەوێشم بەجێ هێشت ، لە ماڵی
فەرمانبەرێك بوم بە خزمەتچی ، کابرای فەرمانبەر لەگەل ژنەکەیا
ناکۆکی هەبوو ، هەندێك خشڵی زێڕیان بوو ، خێزانەکەی شاردیەوەو
نای بەسەر منا ، جارێکی تر درامەوە بە دادگا ، لەسەر خشڵەکانیش
چەند مانگێك گرامە ژێرەوە ، چوومە ماڵی کابرایەکی بازرگانی زۆر
دەوڵەمەند ، کابرا شەوانە زۆر درەنگ ئەهاتەوە ، خەریکی ڕابواردن
ئەبوو لە دەرەوە ، ژنەکەشی میوانی سووکە سەرەی زۆر ئەهات ، کە

گومانم لێ ئەکردن ، پێی ئەوتم لای میرزا نەڵێی خەڵك ئامشۆی
ئەکەن شوێنەکەم بە سووك زانی لەوێش دەرچووم .. چومە
قەسابخانەیەك ، لای کابرایەکی قەساب چەند مانگێك مامەوە ، کابرای
قەساب گۆشتی هەموو جۆرە کیان لەبەریکی تێکەڵ ئەکردو پاکو پیس
هەمووی ئەفرۆشتن ، بێزم لێ کردەوەو ڕۆیشتم ، لە گەرماوێك بووم
بە ناتور ئەوێشم لەبەر چەند هۆیەك بەجێ هێشت ، لە نەخۆشخانەی
گەورەی شار بووم بە باخەوان ، دکتورەکان بەنۆرە هەموو ڕۆژێك
ئەبیان بردمەوە بۆ ماڵی خۆیان لەوێ باخچەیان پێ چاك ئەکردم ، تا
وی لێ هات فریای باخچەکانی نەخۆشخانەکە نە ئەکەوتم زۆریان
وێك بوون ، هەر ئەو دکتۆرانە ە سزای ئەم کارەدا دەریان کردم ،
لە ماڵی پارێزەرێك بووم بە چایچی ، کابرای پارێزەر هەر ڕۆژ
ئەرۆژێك ئەی بردم بۆ دادگایەكو ئەی کردم بە شاهدی بوختان ،
ئەوەندە سوێنی درۆی پێ خواردم کە ە بازاڕدا ئەڕۆیشتم زۆر کەس
دەیان ناسیم ، دەیان بۆ ڕائەکێشام دەیان گوت ئەوە شاهیدە درۆزنەکەیە ،
زۆر خۆم بە شەرمەزار دەزانی ، لەوێش وازم هێنا ، لای قۆنتەراتچیەك
بووم بە کاتب ، لیستەی ئشی ڕۆژانەی کرێکارەکانو پارەی مخارجم بۆ
دەگرت ، هەمو ڕۆژ دەیگوت لە ڕۆژانەی کرێکارەکان کەم بکەرەوە ،
چەند جارێك بەقسەم نەکرد دەزی کردم ، کەبابخانەیەکم دانا ، زوربەی
خەڵك بەقەرز نانیان دەخواردو دەرۆیشتن ، زوربەیانم نەدەبینیەوە ،
پارەم بەدەستەوە نەما ، ناچار دوکانەکەم فرۆشت ، ئینجا ئیشی سەربێییم
دەکرد ، شتومەکم لە خەڵك دەکڕیو دەم فرۆشتەوە ، دەلاڵەکان ڕقیان لێم
دەبۆوە ، تاوانباریان کردم بە قاچاخچی ، ماوەیەك لەسەر ئەوێشە گیرام ،
چوومە لای دکتۆرێك ، فێری دەرزی لێدانی کردم ، پاش چەند
ڕۆژێك ، ڕۆژێکیان دوو بە دوو بوین پێی گوتم ، هەندێك نەخۆش

دیاره ناشارەزان ، تەنیا ئاوی شووشەکەیان بە دەرزی لێ بدە ، هەر کەسێکیش ڕەنگی شاربو ، یان دیار بوو شارەزایە ، دەرزی یەکەی بە هەواوی لێ بدە ، من بە قسەم نەکرد ، ئەوێنەم جێ هێشت ، لای بەرگ دروەك بووم بە شاگرد ، کابرای بەرگ دروو کوتاڵی خەڵکی دەشاردەوە ، زۆرم لا ناشیرین بوو ، پێم گوت ئەم کارە بە من ناکرێ ،..... بەم جۆرەو لە چەند شوێنێکی تر ئیشم کرد کە هەر یەکەیان رووکارێکی دەرووشتی ئەم خەڵکەی نیشان ئەدا بە کورتی لە دوی ئەم [داواکاری] گشتی یە بووم بە خزمەتچی دوو ساڵ لە گەڵیانا مامەوە ، ئیستا جەنابی ، زۆر باش دەمناسێ ، گەلێك رازو نیازیانم ئەزانی ،زۆر باوەڕیان بەمن هەبوو ،منیش زۆر ڕێزم ئەگرتن ، شەوێك بو شەو نشینی چوینە ماڵی باوکی ئەو جوانە مەرگەی ئیستا لە سەری مەحکەمە ئەکرێین ، کە چوینە ئەوێ ، ئەو برایەم کە باسم کرد ئەوێ دیمەوە ، تەمەس ئەویش وەکو من لە دەست باوەژنو باوە پیارە رایکردبوو ، خۆی گەیاندبووە ئەم شارە ، ئەوەتا ئیستا لەناو ئەم قەفەسەدا لە گەڵا وەستاوە ، دڵمان زۆر بە یەکتر کرایەوە ، چەند جارێك بە تایبەتی چووم بۆ سەردانیو ئەویش ئەهات بۆ لای من ، رۆژێکیان بەڕێز ئەم مامۆستایە [بە نجەی بۆ داواکار درێژ کرد] .. بانگی کردم

- کارێکی زۆر گەورەم پێتە
- فەرموو ..
- ئیمە وەکو منالی خۆمان سەیری تۆ ئەکەین
- ئیوەش لە جێی باوكو دایکی منن
- ئیمەو تۆ ، تازە ژیانمان یەك ژیانو مردنمان یەك مردنە
- خوا بتان هێڵێ .. من چیم شایانی ئەو هەموو خۆشەویستییە بم

- تۆ کوڕی منی ، باوکیش هەمیشە کوڕی خۆی خۆش ویستوە ..
- خوا بت هێڵێ بۆ مان
- حەز ئەکەم ئیشێکت پێ بسپێرم و ئازایانە بۆم جێ بەجێ بکەی
- سەرم لە رێتە گەورەم
- بەڵام نابێ کەس بزانێ
- بە گڵێ ئەسپێرم ..
- ئافەرین .. من پشت بە ئیری و ئیرەکیو لێ هاتوویی تۆ ئەبەستم
- دە فەرموو بڵێ ..
- ئەتوانی [ئەستێرە]م بۆ بکوژی

کە ئەمەم بیست تەزوویەکی ئاگراوی بە هەموو لەشما هات .. مات بوم .. لەشم دەستی کرد بە لەرزین ، گریان قوڕگمی داگرت .. چاوەکانم شێوە ئەبلەق وەستان ..

- لەسەر خۆ بە .. شتەکە ئەوەندە ناڕەحەت نی یە ..
- کام .. کام ... ئەستێرە ؟
- جارێ وەرەوە سەر خۆت

هەردو دەستی خستە سەر شانم ، بە پێکەنینەوە وتی
- با بچین بۆ ژورەکەی خۆم ..

پێکەوە چوینە ژورەکە ، شەربەتێکی ساردی بۆ هێنام ، گەلێك دڵ خۆشی دامەوە .. قسەی زۆری بۆ کردم ..

- باشە ، ئەستێرەی قوڕ بەسەر چی کردوە شایانی کوشتن بێ ، یان بۆچی بی کوژم ..

- تۆ نازانی .. کارەکە وا هاتۆتە پێشەوە ..

کە روخساری ئەستێرەم هاتە بەرچاو دامە پرمەی گریان .

هەموو شتێکم بۆ بکرێ ، ئەم کارەم بۆ ناکرێ

ـ بە نیسبەت تۆوە زۆر ئاسانە ..

ـ با ئاسانیش بێ ، من ئینسانم ئامەوێ ئینسانێ تر لە ناو بەرم

ـ [بە پێکەنینەوە] .. ئاخر لە مەسەلەکە نەگەیشتووی

(داوام کرد تێیم بگەیەنێ) ..

ـ لەگەڵ [بێستون]ی کوڕم کارێکی ناشیرینیان لێ قەوماوە ، لەم ڕۆژانەدا سەرەتاکەی ئاشکرا ئەبێو ناشاردرێتەوە ، لەوانەشە تیمە زۆر دوچار بێنو ڕێزیشمان لەناو کۆمەڵدا بشکێ ، ... بە مجۆرە ...

ـ ئینجا بێستونی کوڕی تۆ داوێن پیسەو تاوانی کردوەو شەرم لە یاساکانی کۆمەڵ ناکا ئەو بەستە زمانەی هەڵ خەڵەتاندووە بۆچی سزاکەی بێستون نەی نۆشێ ؟

ـ بە کوشتنی بێستون مەسەلەکە ناشاردرێتەوە ، چونکە مەسەلەکە لە ئەستێرەدا دروست بووە

ـ ئینجا چاری تر هەیە

ـ وەکو ؟..

ـ داوای ئەستێرە بکەن بۆ بێستونو تا زوەو کار لە کار نەترازاوە بۆی بگوێزنەوە با دیزە بە دەرخۆنە بێ ..

ـ بێستون ئەڵێ تا خوێندنەکەم تەواو نەکەم ، ژن ناخوازم

ـ جا کەوایە با دوای خوێندنەکەشی دەستی بکردایەتە تاوان بازی..

ـ تازە شتەکە لە دەست دەرچووە .. تۆ برای بێستونی

ـ من هەرگیز نابم بەبرای بێ شەرمێکی وا ..

گەلێك ڕێگای لێ گرتمو گەلێك ڕێگای خستە بەردەمم ، بە زمانی لووسو پارەو بەڵێنو ..... هەڵی خەڵەتاندم ، بە بیانووی دیدەنی براکەمەوە شەو چووم بۆماڵیانو لەوێ مامەوە ، نیوە شەو کاردێکم

هەڵگرت ، بە بێ دەنگ چومە ژورەکەی ، لەسەر جێگاکەی راکشابوو ، بە هەمو هێزم کاردەکەم لەسەر دڵی داکوتا ، ئەیا جارێک نوێم لە هواری بوو بە جۆرێک رەشبینی دایکرتبوم مرۆڤایەتیم ئەهاته بەرچاو .. بەسەر دیواری باخەکەی پشتی ماڵەکەدا دەرباز بووم ، بێ ئەوەی براکەشم بزانێ .. کە هاتمەوە ماڵەوە بە جیاتی بەڵێنەکان ئەم مامۆستایە [دەستی بۆ هەمان کابرا کێشایەوە] دەزی کردم ، ئەی گرتمەوە خۆ ، هەڕەشەی لێ کردم ئەگەر نەڕۆم بمدات بە دەست عەدالەتەوە [گوایە خۆی یەکێکە لە روکنەکانی عەدالەت !!] .. زۆر ترسام .. ناچار رام کرد ، لەو کاتەوە لەم لاو لەو لا خۆم ئەشارمەوە ، تا ئەم رۆژانە هەواڵی دادگاو براکەمم بیست [لەو کاتەدا دەستی بۆ براکەی درێژ کرد لە ناو قەفەسی تاوانباران دا] .. منیش هاتم ، ئیستا بێ ئەوە تاوانەکەم ئەڵێم .. ئینجا نازانم من تاوانبارم یان کۆمەڵ یان سروشت یان ئەم بەڕێزەی نوێنەری دادە لێرەدا [دەستی بۆ داواکار]ەکە درێژ کردەوە ..

هۆڵی دادگا پڕ بوو لە چەپڵە رێزان .. کەس و کاری جوانەمەرگ نهێنی بنچینەی تاوانەکەیان بۆ دەر کەوت ، خەڵکەکە داوای سزادانی تاوانبارێ راستەقینەیان ئەکرد ، زواڵەتی دادگا گۆڕا ، بڕیارەکانی ناوەڕۆ کردەوە ، کەس ئەما تەماعەت بە قسەکانی نەکا ، لە ئەنجامدا کێ تاوانبار بوو سزای خۆی نۆشی .. [لێرەدا چیرۆکەکە ئەدەینە دەست کۆمەڵ].. (*)

(*) هەرچەند چیرۆکەکە تەواو نەبوە لێرەدا بەڵام ئێمە کۆتایی پێ دێنین ..

ئەلیندی شەهید کرا
یان
دواقۆناغی ئازادی خەلکی شیلی[1]

کەم کەس ئەمەیان بەم جۆرە بە خەیاڵدا ئەهات ، ئەوانەی پیر لە داماتوو رۆژگار ئەکەنەوە ، بە دەگمەن چاوەڕوانی ئەمەیان ئەکرد دوا قۆناغی خۆ گورج کردنەوەی میلیتاریستەکان بوو ، هەردوو دەستی بە یەخەی سەنگەرەکەوە بوو .. هاواری کرد

ـ ئەختێك ئاووم بدەنێ پێکرام

ـ ئاو تەنیا ژانی دەردی تۆ دەرمان ئەکات ، بەڵام تۆلە سەندن سەردتای زیانێکی تر بۆ کۆمەڵ دەست نیشان ئەکات

[دەنگی شەستیرەکان بەناو قووڵایی شەپۆلی تاریکاییدا ون ئەبوون، سینگی هەموو نیشتمان پەروەرێك بوو بوو بە سەنگەری ژیانێك ،خوێن دەستی کردە مل شەقامەکان ، چەکمەی ئاگری پیلانی سیاتۆر، درندەکان ئاواتی خەڵکی شارەکەی لەسەر شەقامەکاندا ئەهاڕی ، کیشوەرێکی مەیویان پڕ کرد لە ئازاوە ، کودەتا چی یەکان بە چاوی سوورەوە لە چەقی شەقامەکانا راوەستا بوون شوناسنامەی خەڵکە نیشتمان پەروەرەکانیان ئاوەزۆ ئەخوێندەوە ، پەیتا پەیتا تاریکی رووناکی شارەکەی هەڵ دەلووشی ، ئاگریان لە ریژێمێکی نیشتمان پەروەر

---

(١) لەکاتی خۆیا لە رۆژنامەی هاوکاریدا بلاو کراوەتەوە ..

بەردابوو ، سەربازە ساویکلەکان ئاگری چەکەکانیان لە چەستەی ئادەمیزادا تاقی ئەکردەوە [ساتیاکۆ] بەرگی قینی لەبەر کردبوو لێوی تۆڵە سەندنی ئەکرۆشت ، هەموو کەس بیری لەوە ئەکردەوە ، کە بەرەیەکی میللی چەکدار ئەتوانێ ئەم دڕندانە لەناو بەرێ ، ئەو ئەفسەرانەی خەویان بە خراپە ـ کاری‌یەوە ئەبینی بێ پەروا هاواریان ئەکرد :

ـ ئەلیندی کوژرا

ـ ئەلیندی خۆی دا بە دەستەوە

ـ ئەلیندی رایکرد ..

ـ ئەلیندی ......

حوکمێکی ناشەرعی باڵی بەسەر وڵاتەکەدا کێشاو باڵی‌دا بە قازانجی بێگانەوە ، ماشینە زرێلی‌یەکان بە کۆڵان و شەقامەکانا مرقە مرقیان بوو ، ئاگری موسەلسەل‌و مەترەلۆزەکان خۆیان ئەکرد بە پەنجەرەی ژورەکانا، پەچەی بێ ئابڕوویی ئەرووی میلیتاریستەکانا هەڵماڵرابوو ، گیانی بەرگە گرتن ناچار کەوتە خۆ ، دایکە رۆڵە کوژراوەکان بە شوێن تۆڵەی سووردا ئەگەڕان ..

ـ کوانێ دوژمنەکانی گەل ؟

ـ کوانێ میلیتاریستەکان ؟

ـ کوا ئەوەی ئاگرەکە بە فیتی ئەوانەوە ؟..

ـ کوا ؟ کوا ؟ کوا .... ؟...

شەوو رۆژ تێکەڵ کرابوو ، کوللەی وێڵ بە هەموو شوێنێکدا ئەسووڕایەوەو پەساپۆرتی مەرگی پێ بوو ، تا ئەهات قەوارەی ترسی خەڵکەکە ئەتوایەوە ، چەك خاوەنی شەرعی خۆی نە ئەناسی ،وەکو دوژمن سەیری هەموو خەڵکی بێ دیفاعی شارەکەی ئەکرد ، ژمارەی زیان‌و کوژراو لە بیری مرۆڤ چووە دەردەوە ، چەکمەی

فاشیزم وەکو ئاش لەشی هەموو خەڵکێکی ئەهاڕی ، گیراوەکان لە ژمارە تەنەهاتن ، دەرگای ئازادی پشکۆل کرا ، زیندانەکان جمەیان ئەهات ، دەنگی نەترسی ناو زیندانەکان ئاگر خۆشکەری شۆرشێکی سەرو ماڵی بوو ، گەل ورەی بەرنەدا ، لەبەر لوولەی مەترەلێزەکانا هاواریان ئەکرد :

- کوا ئەلیندی ؟

- کوا سەرکردە ؟

- کوا نیشتمانو گەلەکەمان ؟؟ کوا ؟

هەڵقە پچڕاوەکانی زنجیری باوەڕی نیشتمانی کەوتنەوە خۆی یەکگرتنەوە ، ناوجەرگەی جەماوەری بەندیخانەکان قیژاندیان :

- ئەلیندی خۆی نەدا بەدەستەوە

- ئەلیندی نەبەزی

- ئەلیندی رای نەکرد

- ئەلیندی شەهید کرا

- تا شەهید کرا تەقەی لە پەلاماری نۆکەرە مل هوڕەکانی ئیمپریالیزم ئەکرد ..

- بیرو باوەڕی ئەلیندی دەس ئاگرسێنی شۆرشی سەرتاپای خەڵکی شیلی‌یەو ناکوژێتەوە

- هەموو شۆرشگێڕێك ئەلیندی‌یەو ...

- هەموو ئەلیندی یەکیش شۆرشگێڕێکە ..

- خەڵکی زەحمەتکێشی شیلی تێکڕا هەموویان ئەلیندین

- ئەلیندی ..

- ئەلیندی .. ئەلیندی ...

- . . . .

لە نامەخانەی نیشتمانی ژمارە (٥٨٤) ی ساڵی ١٩٧٩ ی پێ دراوە

وەزارەتی راگەیاندن بە نوسراوی ژمارە (٣٢)
٩٧٩/١/٣١ رێگای لە چاپدانی داوە

نرخی « ٢٠٠ » فلسە